

GMINA GROMADKA

WALORY
PRZYRODNICZE I KULTUROWE
STARKE SEITEN DER GEMEINDE IN DER NATUR- UND KULTUREBENE

Gmina
Przemków

Gmina Gromadka

Gmina
Chocianów

*Wrzosowa
Kraina*

Gmina
Chojnów

Gmina Gromadka / Gemeinde Gromadka (Gremsdorf)

Gmina Gromadka jest położona w północno-zachodniej części województwa dolnośląskiego, w powiecie bolesławieckim. W skład gminy wchodzi 11 miejscowości: Borówki, Gromadka, Krzyżowa, Modła, Motyle, Nowa Kuźnia, Osła, Pasternik, Patoka, Różyniec, Wierzbowa. Historycznie pierwsze miejscowości w gminie datują się na XIII w. – jest nią wspomniana Osła. Największym naturalnym bogactwem gminy są lasy zajmujące ok. 70% jej ogólnej powierzchni. W strukturze leśnej dominują bory sosnowe, ponadto spotkać można skupiska buczyny oraz grądu. Na terenie gminy występuje kilkadziesiąt drzew uznanych za pomniki przyrody. Jednym z nich i najbardziej okazałym jest 350-letni Dąb Ewy znajdujący się we wsi Modła. Krajobraz na terenie gminy zdominowały równiny oraz płaskowyże z łagodnymi wzniesieniami sięgającymi 250 m.n.p.m.

Bogactwem gminy są tereny o znaczących walorach turystycznych oraz krajobrazowych. Objęte zostały ochroną na obszarze Przemkowskiego Parku Krajobrazowego, Borów Dolnośląskich, między innymi w postaci rezerwatów przyrody takich jak Torfowisko Borówki, Buczyna Piotrowicka.

Gmina Gromadka wspólnie z gminami Bolesławiec, Chojnów, Chocianów, Lubin, Przemków tworzy obszar Lokalnej Grupy Działania „Wrzosowa Kraina”. Jest to trójsektorowe porozumienie skupiające jednostki samorządu terytorialnego, lokalnych przedsiębiorców oraz organizacje pozarządowe w celu zrównoważonego rozwoju i ochrony dziedzictwa przyrodniczo-kulturowego regionu. Wrzosowa Kraina jako obszar objęty współdziałaniem partnerów charakteryzuje się rozległymi lasami z wydhami, wrzosowiskami i stawami rybnymi. Ponadto cechuje się smaczną kuchnią z tradycjami, bazującą na naturalnych płodach rolnych oraz na wysokiej jakości usług i infrastrukturze turystycznej.

Die Gemeinde Gromadka liegt im nordwestlichen Teil der Woiwodschaft Niederschlesien, im Kreis Bolesławiec (Bunzlau). Ihre Bestandteile sind 11 Ortschaften: Borówki, Gromadka, Krzyżowa, Modła, Motyle, Nowa Kuźnia, Osła, Pasternik, Patoka, Różyniec und Wierzbowa. Historisch genommen datieren sich die ersten Gemeindeortschaften auf das 13. Jh., zu diesen Ortschaften gehört auch die o. g. Ortschaft Osła. Der größte Gemeindegeldschatz sind ihre Wälder, welche ca. 70% der ganzen Gemeindefläche einnehmen. In der Waldstruktur dominieren Kiefernwälder, darüber hinaus gibt es hier Komplexe der Buchenwälder sowie der Labkraut-, Eichen- und Hainbuchenwälder. In den Gemeindegrenzen wachsen einige zehn Bäume, anerkannt als Naturdenkmäler. Einer der Bäume und der ansehnlichste von ihnen ist die 350-jährige Eiche von Eva im Dorf Modła. Zu dominierenden Landschaften gehören in der Gemeinde Flach- sowie Hoch-ebenen mit milden Anhöhen mit Höhen bis 250 m über dem Meeresspiegel.

Wichtig sind für die Gemeinde ihre Gebiete von Vorteilen im touristischen und landschaftlichen Sinne des Wortes. Sie wurden unter Schutz in den Grenzen des Przemkowski-Landschaftsparks und der Niederschlesischen Wälder, u.a. in Form solcher Naturschutzgebiete wie Torfmoorgebiet Borówki, bzw. Buchenhain Piotrowice genommen.

Die Gemeinde Gromadka bildet zusammen mit den Gemeinden Bolesławiec, Chojnów, Chocianów, Lubin, Przemków die sog. Lokale Handlungsgruppe „Heidekrautland”. Es handelt sich hier um eine Dreisektorenvereinigung mit Selbstverwaltungseinheiten, lokalen Unternehmern und mit Außerregierungsorganisationen, deren Ziel ist, in der Region ausgeglichene Entwicklung und Schutz der Erbschaft in der Natur- und Kulturbene zu erreichen. Das „Heidekrautland“ kennzeichnet sich als Gebiet unter Schirmherrschaft der o. g. Partner durch ihre Landschaften mit weiten und breiten Wäldern, Heidekrautflächen und mit Fischteichen. Typisch sind auch für die Gebiete: schmackhafte Küche mit Traditionen, basiert auf natürlichen landwirtschaftlichen Produkten, hohe Dienstleistungsqualität und gute touristische Infrastruktur.

Zabytki

Historische Denkmäler

GROMADKA (GREMSDORF)

W miejscowości Gromadka na szczególną uwagę zasługują kościół parafialny p.w. Matki Boskiej Częstochowskiej oraz budynek dawnego pałacu. Kościół został wzniesiony z cegły w 1894 roku w stylu neogotyckim.

Na wieży kościoła zawieszono są dwa dzwony wykonane ze spiżu, odlane w 1902 i 1911 roku. Oba dzwony ozdobione są ornamentami geometrycznymi i roślinnymi.

Pałac z XIX wieku znajduje się na terenie przy dawnej odlewni żeliwa, wzdłuż drogi prowadzącej w kierunku wsi Modła. Wybudowany został przez Hermana Wiedermanna. Pałac przypomina wyglądem budowlę w stylu angielskiego neogotyku. Po drugiej wojnie światowej mieściła się w nim komendantura wojenna, następnie oddano go na użytek szkoły podstawowej. Obecnie należy do prywatnej osoby.

Besonders beachtenswert sind in der Ortschaft die Muttergottes von Tschienstoschau-Pfarrkirche sowie das Gebäude des ehemaligen Palastes. Die Kirche wurde 1894 im Neugotikstil errichtet.

Auf dem Kirchturm hängen zwei Bronzeglocken, gegossen in den Jahren 1902 und 1911. Beide Glocken sind mit geometrischen und mit Pflanzenmotivornamentierungen verziert.

Foto: Archiwum GOKiS

Gromadka: Dożynki gminne

Das Palast aus dem 19. Jahrhundert steht in den Grenzen der ehemaligen Eisengießerei den Verkehrsweg in die Ortschaft Modła entlang. Aufgebaut durch Herman Wiedermann. Das Objekt erinnert an ein Bauwerk im englischen Neugotikstil. Nach dem Zweiten Weltkrieg befand sich in dem Palast eine Militärkommandantur, danach wurde das Gebäude zum Gebrauch für die hiesige Grundschule übergeben.

Heute gehört das Objekt einer Privatperson.

Foto: Archiwum GOKiS

Gromadka: Dni Gromadki 2013 rok

Foto: Janusz Gómy

Foto: Janusz Gómy

Gromadka: Wnętrze Kościoła

Foto: Krzysztof Kozłowski

Gromadka: ul. Fabryczna

Foto: Krzysztof Kozłowski

Gromadka: Poczta

MODŁA (MODLAU)

Modła jest jedną z ciekawszych miejscowości pod względem historycznym. Na uwagę zasługuje kościół parafialny p.w. Matki Bożej Różańcowej. Kościół powstał z inicjatywy Mikołaja von Bibrana w 1580 r. Wzniesiony został w stylu neogotyckim. Po pożarze z roku 1874, odbudowany w latach 1875-1877 według projektu Karla Lüdecke. We wnętrzu zachowała się kamienna chrzcielnica z herbem Bibranów i datą 1580 r. Na 33 metrowej wieży obok zegara znajduje się lany z spiżu dzwon z 1819 roku.

Foto: Janusz Górny

Modła: Młyn – wewnątrz

Foto: Janusz Górny

Modła: Młyn

Kolejnym szczególnym obiektem był zamek z II połowy XVI wieku. Został wybudowany przez Mikołaja von Bibrana w latach 1564-1567.

Następnie w 1767 roku przebudowała go rodzina Rittbergów. Zamek robił wrażenie przez swą wielkość oraz przez prowadzące do niego dwie bramy z charakterystycznymi wieżyczkami wykonanymi z piaskowca w stylu neogotyckim.

W latach pięćdziesiątych XX w. doszło do pożaru gmachu. Obecnie zamek jest ruiną, a świadectwem dawnej świetności są zachowane bramy wjazdowe z wieżyczkami.

Nieopodal zamku znajduje się park dworski wraz z stawem i folwarkiem. Cennym zabytkiem jest Mauzoleum rodu Rittberg. Jest to najpiękniejszy a jednocześnie największy tego typu obiekt w okolicach Bolesławca i jedyny na obszarze gminy Gromadka. Mauzoleum wykonane jest z piaskowca. Znajduje się tuż przy kościele, widoczne na niewielkim wzniesieniu przy drodze biegnącej przez Modłą w stronę Chojnowa.

Przy kościele napotkamy Dąb Pokoju posadzony na pamiątkę zwycięstwa w wojnie francusko-pruskiej 1870/71.

W Modle znajduje się jeden z lepiej zachowanych na tym obszarze młynów. Młyn pochodzi z XVIII wieku, swoje istnienie zawdzięcza gospodarczej działalności wsi. W 1712 roku został kupiony przez Fryderyka Henryka barona von Bibran i sprzedany mistrzowi młynarskiemu Hansowi Krzysztofowi Hoffmanowi.

W rękach jego rodziny młyn znajdował się do roku 1814, kiedy to przeszedł w posiadanie Jana Bogumiła Tschierschke.

W 1905 roku doszło do przebudowy młyna i umieszczono w nim nowe maszyny. Młyn pracował jeszcze w latach 90-tych XX wieku.

Modła ist unter dem historischen Aspekt eine der interessantesten Ortschaften in der Gemeinde. Beachtenswert ist die hiesige Rosenkranz-Muttergottes-Pfarrkirche, entstanden 1580 auf Nikolaus von Bibran-Initiative. Errichtet im Neugotikstil. Nach dem Brand 1874, wurde die Kirche in den Jahren 1875-1877 nach dem Entwurf von Karl Lüdeck wiederaufgebaut. Im Kircheninnenraum ist ein Steintaufbecken mit Wappenzeichen der Familie Bibran und mit dem Datum 1580 erhalten geblieben. Auf dem 33 m hohen Turm befindet sich neben einer Turmuhr eine Bronzeglocke aus dem Jahr 1819.

Das nächste interessante Objekt war in der Ortschaft ein Schloss, aufgebaut in der 2. Hälfte des 16.

Modła: Kościół parafialny p.w. Matki Bożej Różańcowej

Jahrhunderts, errichtet genau in den Jahren 1564-1567 durch Nikolaus von Bibran.

1767 wurde das Bauwerk durch die Familie Rittberg umgebaut. Das Schloss machte Eindruck vor allem durch seine Größe. In das Schloss führten zwei Tore mit typischen Sandsteintürmchen im Neugotikstil.

In den 50-er Jahren des 20. Jahrhunderts brach im Gebäude ein Brand aus. Heute ist das Schloss eine Ruine und von den alten Glanzzeiten zeugen lediglich die erhaltenen Einfahrtstore mit Türmchen.

In der Nähe von der Schlossruine steht ein Hofpark mit einem Teich und Vorwerk. Ein wertvolles historisches Denkmal stellt das Mausoleum des Geschlechtes Rittberg dar. Es handelt sich hier um das schönste und gleichzeitig das größte Objekt dieser Art in der Umgebung von Bolesławiec und um das einzige historische Denkmal des Typs in der Gemeinde Gromadka. Das Sandsteinmausoleum befindet sich gleich neben der Kirche auf einer nicht hohen Anhöhe bei dem Verkehrsweg über Modła nach Chojnów.

Neben der Kirche steht auch die sog. Friedenseiche, angepflanzt zum Andenken an den Sieg in dem französisch-preußischen Krieg 1870/71.

In Modła befindet sich eine der in der Gemeinde am besten erhaltenen Mühlen. Die Mühle stammt aus dem 18. Jahrhundert und ist ein Zeuge der wirtschaftlichen Entwicklung des Dorfes in den alten Zeiten. 1712 wurde das wirtschaftliche Objekt durch den Freiherr Friedrich Heinrich von Bibran angekauft und dem Mül-lermeister Hans Christopher Hoffman verkauft.

In den Händen der Familie des Müllermeisters befand sich die Mühle bis zum Jahr 1814, in dem Jahr übergang nämlich das Objekt in Besitz von Jan Bogumił Tschierschke.

1905 wurde die Mühle umgebaut und mit neuen Maschinen ausgerüstet. Die Mühle war noch im Betrieb bis zu den 90-er Jahren des 20. Jahrhunderts.

Foto: Janusz Górny

WIERZBOWA (RÜCKENWALDAU)

Wierzbowia jest miejscowością, w której jeszcze w II połowie XX wieku funkcjonowały zakłady pracy, poczta, znajdowała się siedziba nadleśnictwa, prężnie działała ośmioklasowa szkoła podstawowa mieszcząca się w dwóch budynkach. Obecnie na uwagę zasługuje Kościół filialny p.w. Niepokalanego Poczęcia NMP oraz budynek szkoły podstawowej. Budynek szkoły został odbudowany po pożarze, który wybuchł w dniu 25 grudnia 2007 r. Kościół został wybudowany w 1756 roku. Do budowy użyto drewna i gliny, czyli tzw. muru pruskiego. Jego wieża została podwyższona w 1819 roku. Wezwanie kościoła nadali przesiedleńcy z miejscowości Liczkowce. Z tej miejscowości – Liczkowiec, położonej w pobliżu Tarnopola, mieszkańcy w trakcie przesiedlania przywieźli do nowego miejsca zamieszkania ołtarz kościelny.

Przez wieś przebiega linia kolejowa Berlin-Wrocław wybudowana w 1875 r. po której od 1936 r. kursowały najszybsze pociągi w ówczesnej Europie, tzw. „Latający Ślązak”, osiągający prędkość maksymalną 160 km/h. Trasą tą kursowały pociągi pośpieszne i sypialne z Berlina do Wiednia i Krakowa. Obecnie trasa wyposażona jest w jeden tor kolejowy, drugi został rozebrany wiele lat temu, dziś można jedynie dopatrzeć się śladów jego istnienia na nasypie kolejowym.

W Wierzbowej bardzo ładnym obiektem jest budynek stacji kolejowej z końca XIX wieku. Budynek i stacja kolejowa wita przybywających, nie tylko koleją, ale również jadących drogą od strony Gromadki. Budynek posiada charakterystyczne drewniane zadaszenie części peronu. Niegdyś miejsce to stano-

wiło „okno na świat” dla mieszkańców miejscowości. Obecnie poczekalnia i pomieszczenia służbowe stoją puste. Sama stacja kolejowa służy nadal mieszkańcom i przyjezdnym.

Ze stacji w miejscowości Wierzbowia bardzo chętnie korzystają pasjonaci wycieczek rowerowych po Przemkowskim Parku Krajobrazowym, dojeżdżając tu pociągiem z rowerem. Szczególnie częstym widokiem są podróżni z koszykami pełnymi grzybów w okresie jesiennym, latem z wiaderkami pełnymi jagód, jeżyn bądź borówek.

Wierzbowia ist eine Ortschaft, in der noch in der 2. Hälfte des 20. Jahrhunderts Betriebe, Post, Oberförsterei und eine Grundschule mit acht Klassen in zwei Gebäuden tätig waren. Zu „Markenzeichen“ der Ortschaft gehören heute die Unbefleckte Geburt Mariä-Filialkirche sowie das Gebäude der hiesigen Grundschule. Das Schulobjekt wurde nach dem Brand vom 25. Dezember 2007 wiederaufgebaut. Die Kirche entstand 1756. Für den Bau wurden als Baumaterial Holz und Lehm ausgenutzt, um dieses Bauwerk im Fach-

Foto: Sonia Rutkowska

Wierzbowia: Stacja kolejowa

werkstil zu errichten. Den Kirchenturm hat man 1819 erhöht. Den Kirchennamen haben die Umsiedler aus der Ortschaft Liczkowce bestimmt. Diese Umsiedler aus Liczkowce bei Tarnopol haben auch einen alten Kirchenaltar zu ihrer neuen Ansiedlungsstelle mitgebracht.

Durch das Dorf verläuft die Eisenbahnlinie Berlin-Wrocław (Breslau), aufgebaut 1875. Bis 1936 kursierten auf der Bahnstrecke die schnellsten Züge Europas in damaliger Zeit. Gemeint wird hier der Zug mit dem Namen „Der fliegende Schlesier“, welcher damals die Höchstgeschwindigkeit von 160 km/h entwickelte. Auf der Trasse kursierten Schnell- und Schlafzüge aus Berlin nach Wien und Krakau. Heute verfügt die Trasse nur über ein einziges Gleis, das andere ist vor vielen Jahren abgebaut worden; heute sind auf dem Eisenbahndamm lediglich seine Spuren zu sehen.

In Wierzbowa steht ein sehr schönes Bahnhofsgelände aus dem Ende des 19. Jahrhunderts. Dieses Gebäude und die Bahnstation selbst sind die Objekte, welche nicht nur die per Bahn die Ortschaft Wierzbowa Ankommende, sondern auch Gäste, wel-

Foto: Janusz Górny

che auf dem Verkehrsweg von der Seite der Ortschaft Gromadka erscheinen, als die ersten begrüßen.

Das Bahnhofsgelände hat seine typische Holzbedachung über einem Teil des Bahnsteigs. Vor Jahren war der Bahnhof zum „Fenster in die Welt“ für die Einwohner dieser Ortschaft. Heute stehen hier Warteraum und Diensträumlichkeiten leer. Der Bahnhof selbst dient doch immer wieder den Einwohnern und den Besuchern, beispielsweise ist er durch die Liebhaber der Ausflüge mit dem Fahrrad durch den Przemkowski-Landschaftspark gern verwendet, die hierher zusammen mit ihren Fahrrädern kommen. Besonders oft beobachten wir auch Reisende mit Körbchen voller Pilze im Herbst und voller Beeren aller Art im Sommer.

Foto: Janusz Górny

KRZYŻOWA (LICHTENWALDAU)

Krzyżowa to malownicza miejscowość. Na uwagę zasługują dwa kościoły. Kościół św. Trójcy zbudowany w 1856 roku, którego przebudowa przypada na lata 1869 i 1879.

Foto: Janusz Górny

Krzyżowa: Kościół Św. Trójcy

Kamienna wieża została wzniesiona w 1893 r. przez słynnego bolesławieckiego architekta Petera Ganse-la. W świątyni stoi klasycystyczna chrzcielnica z 1849 roku, która została wykonana na pamiątkę cudu, który wydarzył się przy kościelnym lesie. Najstarszą częścią kościoła jest żelazna krata zamykająca tabernakulum, wykuta w drugiej połowie XV wieku. W świątyni znajdują się organy zbudowane przez Wilhelma Sauer

Krzyżowa: Kościół Katolicki pw. Św. Trójcy
(dawny Zbór Ewangelicki)

Foto: Janusz Górny

Krzyżowa: Wejście i ściana frontowa z napisami u podstawy wieży

z Frankfurtu nad Odrą, ufundowane przez Gerarda Cappert z Drezna w 1933 roku.

Kościół katolicki to druga najstarsza świątynia wsi, wzniesiona w średniowieczu, wzmianki o niej pojawiają się już w 1305 r. Budynek kościoła dotrwał do naszych czasów i malowniczo wpisuje się w krajobraz wsi.

Foto: Janusz Górny

W pobliżu skrzyżowania dróg powiatowych znajduje się pomnik upamiętniający tysiąclecie państwa polskiego, 21 rocznicę powrotu ziem zachodnich i północnych oraz 20 rocznicę powrotu Polaków i Jugosłowian na ziemię ojczyście, ufundowany przez społeczeństwo.

Krzyżowa ist eine malerische Ortschaft. Beachtenswert sind die hiesigen zwei Kirchen. Die erste von ihnen ist die Dreifaltigkeitskirche, aufgebaut 1856 und umgebaut in den Jahren 1869 und 1879.

Der Kirchensteinturm wurde 1893 nach dem Entwurf des berühmten Architekten aus Bolesławiec, Peter Gansel errichtet. In der Kirche steht ein klassizistisches Taufbecken aus dem Jahr 1849, gefertigt zum Andenken an das Wunder, geschehen in einem Wald in der Nähe von der Kirche. Das älteste Kirchenelement ist ein eisernes Gitter, welches das Tabernakel in der Kirche abschließt, geschmiedet in der zweiten Hälfte des 15. Jahrhunderts. In der Kirche befindet sich eine Orgel, konstruiert durch Wilhelm Sauer aus Frankfurt an der Oder, gestiftet 1933 durch Gerard Cappert aus Dresden.

Die zweitälteste Kirche ist im Dorf die katholische Kirche, errichtet im Mittelalter, erwähnt zum ersten Mal in Dokumenten schon 1305. Das Kirchengebäude ist bis zu unseren Zeiten erhalten geblieben und ergänzt malerisch die Dorflandschaft.

In der Nähe von der Kreuzung der Kreisverkehrswege steht ein durch die hiesige Gesellschaft gestiftetes Denkmal zur Erinnerung an folgende Ereignisse: 1000-jähriges Jubiläum der Gründung des polnischen Staates, 21-jähriges Jubiläum der Rückkehr in die Grenzen des Vaterlandes der westlichen und nördlichen Gebiete sowie 20-jähriges Jubiläums der Rückkehr in die Heimat der Polen und der Jugoslawen.

Ciekawym obiektem dla turystów przemierzających obszar gminy Gromadka są głazy narzutowe „Rumiane”. Obecnie wyraźnie widoczne są 2 głazy narzutowe spośród podawanych w innych źródłach 120 głazach, leżały one przy drodze polnej na odcinku około 1,5 km, w obwodach liczyły od 100 do 390 cm.

Ein interessantes Objekt für die Touristen, welche durch die Gebiete der Gemeinde Gromadka wandern, stellen die Findlinge „Rumiane” dar. Deutlich sichtbar sind heute 2 Findlinge der Gruppe, die den anderen Quellen nach 120 Steine dieser Art zählen sollte. Sie befanden sich bei einem Feldweg im Abschnitt mit der Länge ca. von 1,5 km und hatten Umfänge von 100 cm bis 390 cm.

Foto: Janusz Górny

Krzyżowa: Kościół katolicki

RÓŻYNIEC (ROSENTHAL)

Miejscowość położona wzdłuż drogi pomiędzy miejscowościami Osła i Krzyżowa, zamieszkiwana głównie przez ludność przesiedloną z terenów byłej Jugosławii, ale nie tylko. Tradycja i kultura bałkańska jest do dziś dnia kultywowana przez mieszkańców wsi. Po raz pierwszy wieś Różyniec została wymieniona w Księdze Uposażeń Biskupstwa Wrocławskiego pod datą 1305 r., zapisana jako Rosinthal.

Najważniejszymi znanymi historycznie wydarzeniami jest m.in. założenie pierwszej szkoły ewangelickiej w 1760 r., w materiałach źródłowych doczytać się można informacji o tragicznym wydarzeniu, które miało miejsce w 1815 r., wtedy to bowiem spłonęła cała wioska wraz ze szkołą. Z informacji wynika również, że szkołę udało się dość szybko odbudować.

Die Ortschaft liegt den Verkehrsweg zwischen den Ortschaften Osła und Krzyżowa entlang, hier wohnt vor allem die Bevölkerung, umgesiedelt aus Gebieten des ehemaligen Jugoslawiens, aber nicht nur. Die Tradition und die Kultur der Balkanvölker werden durch die Dorfeinwohner bis auf den heutigen Tag gepflegt. Zum ersten Mal wurde das Dorf Różyniec 1305 als Rosinthal im Ausstattungsbuch des Bistums Breslau erwähnt.

Zu den wichtigsten bekannten historischen Ereignissen des Dorfes gehört u. a. Gründung 1760 der ersten evangelischen Schule; in den schriftlichen Quellen finden wir auch eine Information über ein tragisches Ereignis aus dem Jahr 1815, in dem das ganze Dorf zusammen mit seiner Schule verbrannte. Aus der Information geht auch heraus, dass es gelungen war, die Schule schnell wiederaufzubauen.

Różnec: Kościół katolicki p.w. Matki Bożej Bolesnej

PASTERNIK (HINTERHEIDE)

Niewielka miejscowość położona głównie wzdłuż drogi biegnącej z Chocianowa do Gromadki.

Pierwsze wzmianki o osadzie datowane są na 1305 rok. Szczególnymi obiektami w miejscowości są Kościół i cmentarz. Pochodzą z początku XVIII wieku. Kościół przebudowany został z przycmentarnej kaplicy. Ciekawym obiektem wśród zabudowań jest budynek po dawnej szkole z około 1794 r., obecnie zamieszkany.

.....

Eine nicht große Ortschaft den Verkehrsweg aus Chocianów nach Gromadki entlang.

Die ersten Erwähnungen betreffend die Siedlung datieren sich auf das Jahr 1305. Die wichtigsten Objekte sind in der Ortschaft Kirche und Friedhof. Sie stammen aus dem Anfang des 18. Jahrhunderts. Die Kirche entstand als Ergebnis des Umbaus einer alten Friedhofskapelle.

Ein anderes interessantes Objekt stellt unter den Dorfbauungen das Gebäude der ehemaligen Schule aus dem Jahr 1794 dar, heute bewohnt.

Foto: Janusz Górny

Pasternik: Kościół katolicki filialny

NOWA KUŹNIA (NEUHAMMER)

Przed wojną pisano o dokumentach z zamku w Modłej datowanych na 1381 rok, w których była mowa o wsi Jakobsdorf, która zmieniła nazwę na Neuhammer – Nowa Kuźnia.

Wjeżdżając od strony Chocianowa przywita nas Kościół p.w. Najświętszego Serca Pana Jezusa, przebudowany z przedwojennej świetlicy bądź gospody. Z ustnych przekazów wynika, że ołtarz pochodzi z kościoła w Chocianowie.

Dzwonnica przykościelna stanowi stalową konstrukcję, dzwony pochodzą z 1904 r., zostały przeniesione z pobliskiego śródlęsnego cmentarza, przy którym do dziś stoi drewniana wieża. Jej konstrukcja wskazuje, że prawdopodobnie była to dzwonnica. We wsi znajduje się pomnik przyrody „Lipa Kowalowa”. Przez Nową Kuźnię przepływa rzeka Nidzica.

Foto: Krzysztof Kozłowski

Vor dem Kriege schrieb man über Dokumente aus dem Schloss Modla, datiert auf das Jahr 1381, in den das Jakobsdorf erwähnt worden war, welches dann seinen Namen zum Neuhammer, polnisch: Nowa Kuźnia, gewechselt hat.

Wenn wir in die Ortschaft von der Chocianów-Seite ankommen, dann sehen wir zuerst die Heiligstes Herrn Jesu Herz-Kirche, aufgebaut auf Basis eines Kulturklubs bzw. eines Gasthauses aus der Vorkriegszeit. Die mündliche Überlieferungen sagen, dass der Altar in der Kirche aus der Kirche in Chocianów stammt.

Der Kirchenglockenturm hat Stahlkonstruktion, die Glocken stammen aus dem Jahr 1904 und wurden von einem Zwischenwaldfriedhof in der Nähe verlagert, wo bis auf den heutigen Tag ein Holzturm steht. Seine Konstruktion deutet darauf, dass es sich in dem Fall wahrscheinlich um einen alten Glockenturm handelt. Im Dorf steht auch ein Naturdenkmal „Linde des Schmiedes“. Durch Nowa Kuźnia fließt der Fluss Nidzica.

Nowa Kuźnia: Kościół katolicki p.w. Najświętszego Serca Pana Jezusa

OSŁA (ASLAU)

Osła jest najstarszą miejscowością w Gminie Gromadka. Kościół parafialny p.w. św. Piotra i Pawła został wzniesiony w 1826 r. Jego wnętrze wykonane jest z jasnego drewna. Nad drzwiami wejściowymi znajduje się tablica z tekstem sporządzonym 28 grudnia 1826 r., upamiętniająca pożar z 1825 r. oraz rozpoczęcie budowy nowego kościoła w tym samym roku. Na jego wieży zawieszono trzy żeliwne dzwony odlane w 1920 r. Jak często bywa, o historii miejscowości świadczy cmentarz parafialny. W Osłej cmentarz otoczony jest obecnie odnowionym murem. Przed wejściem znajduje się zabytkowa kaplica z 1877 r. W głębi można dostrzec grobowce rodzinne oraz XIX wieczne pomniki nagrobne. Ponadto występują liczne epitafia pochodzące nawet z XVI wieku oraz pomnik wojenny upamiętniający cierpienie więźniów filii obozu koncentracyjnego Gross Rosen, który kiedyś znajdował się na terenie wsi.

Foto: Janusz Górný

Osła: Kościół parafialny p.w. św. Piotra i Pawła

Ciekawostką miejscowości Osła jest tradycja obchodzenia pamiątki momentu Zmartwychwstania Pańskiego. Podczas mszy rezurekcyjnej w momencie Chwały Zmartwychwstania, strażnicy Grobu Pańskiego, na pamiątkę chaosu jaki wówczas zapanował na ziemi, toczą między sobą potyczkę halabardami. Ten zwyczaj przyciąga rzesze wiernych również z okolicznych sołectw.

Ważnym obiektem jest Pałac z przełomu XIX/XX wieku. Został odbudowany po pożarze w 1825 r. Otoczony jest zabudowaniami folwarcznymi.

Obecnie cały kompleks budynków nie jest w dobrym stanie, jest jednak jednym z ciekawszych obiektów znajdujących się na terenie gminy Gromadka.

Osła ist die älteste Ortschaft in der Gemeinde Gromadka. Die hiesige St. Peter und St. Paul-Pfarrkirche wurde 1826 aufgebaut. Der Kircheninnenraum hat man mit hellem Holz verkleidet. Über der Eingangstür befindet sich eine Tafel mit Text vom 28. Dezember 1826 zur Erinnerung an Brand aus dem Jahr 1825 und an Beginn des Baues einer neuen Kirche in demselben Jahr. Auf dem Kirchenturm hängen drei Gusseisenglocken, gegossen 1920. Von der Geschichte der Ortschaft zeugt am besten wie immer der hiesige Pfarrfriedhof. In Osła ist der Friedhof zur Zeit mit einer erneuerten Mauer umgeben. Vor Eingang in den Kirchhof befindet sich eine historische Tafel aus dem Jahr 1877. In den tiefer liegenden Friedhofsteilen gibt es Familiengrabmäler und Grabdenkmäler aus dem 19. Jahrhundert. Darüber hinaus sehen wir hier zahlreiche Epitaphie sogar aus dem 16. Jahrhundert sowie ein Kriegsdenkmal zum Andenken an die Leiden der Häftlinge im KZ Lager Gross Rosen, welches sich einst in den Dorfgrenzen befand.

Eine Besonderheit der Ortschaft Osła ist die hiesige Tradition, verbunden mit dem Mysterium der Auferste-

Foto: Janusz Górny

Osła: Pałac w Oslej

hung Christi. Während des Auferstehungsgottesdienstes beginnen die Christus-Grabwächter ca. in der Zeit der Auferstehung mit ihren Hellebarden zu kämpfen und zwar zur Erinnerung an Chaos, welches damals auf der Erde herrschte. Dieser Brauch zieht hierher eine Reihe von Gläubigen, auch aus den benachbarten Schulzeneinheiten an.

Ein wichtiges historisches Objekt der Ortschaft stellt ein Palast aus der Wende des 19. zum 20. Jahrhundert dar. Wiederaufgebaut nach dem Brand 1825. Umgeben mit Vorwerksbebauungen.

Heute befindet sich der ganze Komplex von den Gebäuden in keinem guten Zustand, trotzdem gehört er zu den interessanteren alten Objekten in den Grenzen der Gemeinde Gromadka.

PATOKA (POHLSWINKEL)

Niewielka miejscowość położona w południowo-wschodniej części gminy. Ze względu na położenie wśród łąk i lasów oraz na gęstą sieć cieków wodnych jest niezwykle malowniczą wsią.

W Patoce znajduje się nowowytbudowana cerkiew parafii grecko-katolickiej. Na terenie przyległym do cerkwi odbywały się dni kultury ukraińskiej.

.....

Eine nicht große Ortschaft im südöstlichen Teil der Gemeinde. Dank ihrer Lage zwischen Wiesen und Wäldern und ihrem dichten Netz von Wasserströmungen ist sie ein äußerst malerisches Dorf.

In Patoka befindet sich eine neue Kirche der hiesigen griechisch-katholischen Pfarrei. Auf dem benachbarten Gelände fanden die Tage der ukrainischen Kultur statt.

Foto: Janusz Górny

Patoka: Cerkiew grecko-katolicka – detal architektury

Foto: Janusz Górny

Patoka: Cerkiew grecko-katolicka pw. Matki Boskiej Różańcowej

Foto: Janusz Gómy

Foto: Janusz Gómy

Foto: Janusz Gómy

BORÓWKI (HEIDELBERG)

Urokliwa i cicha miejscowość położona przy Gromadce, tuż przy wjeździe do Przemkowskiego Parku Krajobrazowego.

Nazwa wsi oddaje jej charakter jako miejscowości nierozzerwalnie związanej z bogactwem tutejszej przyrody.

Walory przyrodnicze wykorzystali mieszkańcy tworząc wieś tematyczną. Dzięki temu zasoby Borówek są na wyciągnięcie ręki dla osób pragnących poznać dary pobliskiego lasu.

.....

Eine anmutige und stille Ortschaft neben der Ortschaft Gromadka, gleich bei der Einfahrt in den Przemkowski-Landschaftspark.

Der Dorfname ist mit der Heidelbeere verbunden, die in den hiesigen Wäldern in großen Mengen wächst.

Die natürlichen starken Dorfseiten haben die Einwohner durch Erklärung des Dorfes als verbunden mit der Heidelbeere gut ausgenutzt. Heute werden das Dorf und seine Waldumgebung durch viele Sammler der schmackhaften Waldfrüchte besucht.

Foto: Janusz Górny

Foto: Ewa Halbryt

MOTYLE (OBERNEUHAMMER)

Najmniejsze sołectwo Gminy Gromadka położone między miejscowościami Wierzbowa i Pasternik, za lasem, wśród łąk. W skład wsi wchodzi zaledwie kilka gospodarstw, odznacza się więc szczególnym spokojem. Do wsi prowadzą dwie wąskie asfaltowe drogi. Niemalże w centrum wsi stoi kapliczka, o którą dbają mieszkańcy.

.....

Die kleinste Schulzeneinheit der Gemeinde Gromadka zwischen den Ortschaften Wierzbowa und Pasternik, hinter einem Wald und zwischen Wiesen. In dem Dorf gibt es lediglich einige Landwirtschaften, deswegen herrscht hier eine besondere Ruhe. In das Dorf führen zwei enge Asphaltwege. Fast direkt in der Dorfmitte steht eine kleine Kapelle, gepflegt durch die Dorfeinwohner.

Osobliwości Przyrody

Znaczny obszar Gminy Gromadka leży w granicach Przemkowskiego parku Krajobrazowego, znajdują się tam rezerваты przyrody: „Torfowisko Borówki” i „Buczyna Piotrowicka”.

Tereny Parku obfitują w bogactwo fauny i flory charakterystyczne dla nizinnych, zabagnionych obszarów Europy Środkowo-Wschodniej. Ponadto północna i środkowa część gminy tworzy fragment Borów Dolnośląskich, który są największym zwartym kompleksem leśnym w Europie.

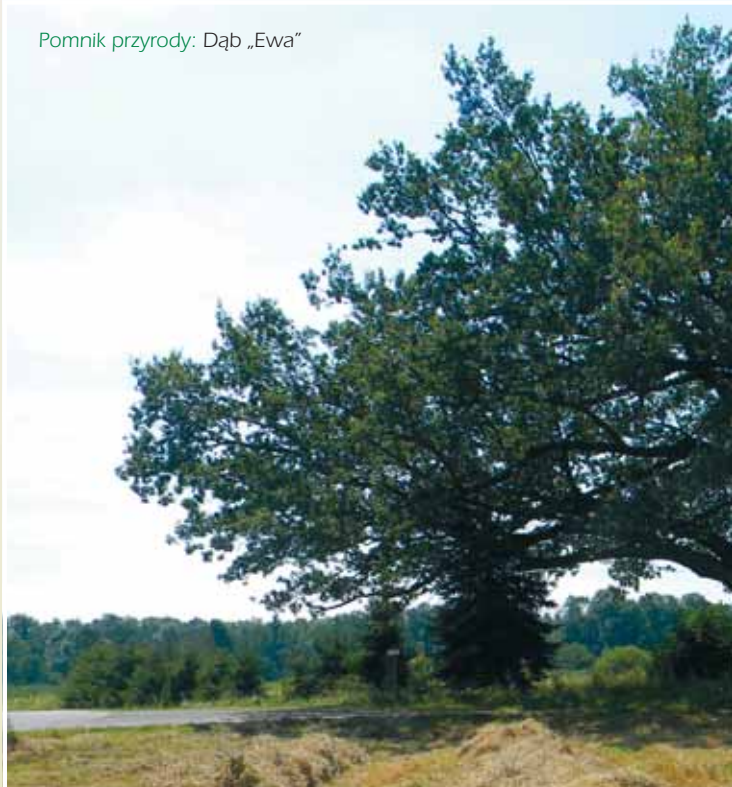
W 2003 roku utworzono użytek ekologiczny pod nazwą „Cietrzewiowe Wrzosowisko” zawierające duży obszar wrzosowisk powstałych na dawnym poligonie wojsk radzieckich.

Malowniczy krajobraz oprócz wrzosowisk tworzą śródładowe wydmy, zajmują one znaczny obszar otoczony lasem. Dla turystów, którzy tam, dotrą stanowią prawdziwą atrakcję.

Prawie cały teren Gminy Gromadka wraz z terenami gmin sąsiednich otoczony został ochroną w ramach programu Natura 2000 Bory Dolnośląskie. W sumie przestrzenie chronione na terenie Gminy Gromadka zajmują 67,8% jej powierzchni, co powoduje, że obszar ten zawiera unikalne siedliska roślinne z gatunkami objętymi ścisłą ochroną oraz rzadkie gatunki ptaków i zwierząt. Równocześnie licznie występują tu pomniki przyrody. Do rejestru wpisanych jest ich około 70, przy czym najstarszym i najbardziej okazałym jest 350-letni „Dąb Ewa” znajdujący się we wsi Modła.

Należy podkreślić unikatową formę bagien, ponieważ występuje tam wiele gatunków roślin objętych całkowitą ochroną, zalicza się do nich rosiczkę pośrednią, rosiczkę okrągłolistną, grzybień białe.

Pomnik przyrody: Dąb „Ewa”

Natomiast jeśli chodzi o zwierzęta na terenie rezerwatów można spotkać żurawia, orla bielika, bociana czarnego, borsuka, jenota. W ostatnich latach zadomowił się na naszym terenie wilk. Bardzo dobrze czuje się u nas bóbr, a w ostatnim czasie widywano również łosia.

Ponadto rezerwat „Torfowisko borówki” może się pochwalić także bardzo dobrą infrastrukturą turystyczno-edukacyjną. Znajdują się tam punkty edukacyjne wraz z tablicami informacyjnymi. Jest pomost widokowy oraz wiata, które doskonale nadają się by wypocząć na łonie natury, przyjrzeć się jej i ją poznać.

Foto: Janusz Górny

Foto: Janusz Górny

Foto: Janusz Górny

Besonderheiten der Natur

Ein erheblicher Teil der Gemeinde Gromadka liegt in den Grenzen des Przemkowski-Landschaftsparks mit seinen zwei Naturschutzgebieten: „Torfmoorgebiet Borówki” und „Buchenhain Piotrowice”.

Das Parkgelände ist reich an Fauna und Flora, typisch für sumpfige Tieflandgebiete Mittel- und Osteuropas. Der nördliche und der mittlere Teil der Gemeinde bilden ein Fragment der Niederschlesischen Wälder,

Foto: Janusz Górny

Rezerwat przyrody: Torfowisko Borówki

die den größten kompakten Waldkomplex in Europa darstellen.

2003 wurde hier ein ökologischer Nutzboden unter dem Namen „Birkhahnheideland“ mit großen Heidefeldern in den Grenzen des ehemaligen Übungsplatzes der Sowjetarmee gegründet.

Neben Heidefeldern bilden hier malerische Landschaften auch Mittelländdünen, welche eine erhebliche Fläche in der Waldumgebung einnehmen. Eine echte Attraktion für die Touristen, welche diese Gebiete erreichen.

Fast das ganze Gelände der Gemeinde Gromadka wurde zusammen mit Gebieten der benachbarten Gemeinden unter Naturschutz im Rahmen des Programms „Natur 2000 - Niederschlesische Wälder“ genommen. Insgesamt nehmen die Flächen unter Naturschutz in der Gemeinde Gromadka 67,8% ihrer Gesamtfläche ein. Die Folge dieser Tatsache ist, dass es in diesen Grenzen einzigartige Pflanzengruppierungen mit Sorten unter Strengschutz sowie rare Sorten der Vögel und anderer Tiere gibt. Gleichzeitig haben wir hier zahlreiche Naturdenkmäler. Ins Register wurden ca. 70 Schaustücke dieser Art eingetragen, wobei das älteste und das ansehnlichste Naturdenkmal die 350-jährige „Eiche von Eva“ im Dorf Modla ist.

Hervorzuheben ist an der Stelle die einzigartige Form der hiesigen Sümpfe mit vielen Pflanzensorten unter strengem Naturschutz. Zu diesen Pflanzen gehören beispielsweise: mittlerer und rundblättriger Sennetau sowie weiße Rose.

In den Grenzen des Naturschutzgebietes leben solche Tiersorten, wie Kranich, Seeadler, Schwarzstorch, Dachs bzw. Marderhund. In den letzten Jahren erschien auf unserem Gelände auch der Wolf. Sehr gut fühlen sich hier die Biber, letztes konnte man auch Elche sehen.

Im Naturschutzgebiet „Torfmoorgebiet Borówki“ gibt es eine sehr gute touristische Bildungsinfrastruktur. Auf gezielt trassierten Strecken befinden sich dort Bildungsstellen mit entsprechenden Informationstafeln. Es gibt auch auf dem Gelände eine Aussichtsbrücke und eine Überdachung, gut geeignet zum Naturbeobachten und zum Ausruhen.

Foto: Janusz Górny

Szlaki turystyczne

Na terenie gminy Gromadka znajdują się sześć szlaków turystycznych, dwie trasy rowerowe i jedna ścieżka edukacyjna. Dzięki nim odwiedzający nas turysta ma w czym wybierać.

Wszystkie trasy zostały wytyczone tak, aby pokazać wszelkie walory krajobrazowe wraz z jednym z największych w Polsce obszarem wrzosowisk. Wybierając trasę można liczyć, że ujrzy się zabytki architektury.

Teren Gminy Gromadka bogaty jest w osobliwości przyrodnicze, dlatego aktywny wypoczynek na łonie natury przynosi wiele korzyści.

Każdego roku w miesiącu sierpniu, podczas organizowanego w Borówkach Święta Wrzосу, odbywa się rajd rowerowy oraz rajd pieszy. W okresie, gdy zaczynają kwitnąć wrzosy taka wycieczka staje się znakomitą okazją do podziwiania piękna wrzosowisk, poznania Gminy Gromadka i Przemkowskiego Parku Krajobrazowego.

Touristische Routen

In den Grenzen der Gemeinde Gromadka befinden sich sechs touristische Routen, zwei Fahrradstrecken und eine Bildungsstrecke. Dann stehen schon den Touristen einige Möglichkeiten zur Verfügung.

Alle diese Routen wurden so ausgewählt, um den Besuchern die schönsten Landschaften der Gemeinde zusammen mit einem der größten Heidefelder in Polen vorstellen zu können. Auf den Routen finden wir auch einzelne historische Architekturobjekte der Gemeinde.

In der Gemeinde Gromadka treffen wir verschiedene Naturbesonderheiten, deswegen liefert hier Aufenthalt auf dem Busen der Natur recht viele Nutzen.

Jedes Jahr finden im Monat August im Rahmen des in Borówki organisierten Heidekrautfestes ein großer Ausflug mit Fahrrädern und ein großer Ausflug zu Fuß. In der Zeit beginnt Heidekraut zu blühen, dann sind solche Ausflüge eine gute Gelegenheit, die Schönheit der Heidefelder zu bewundern, die Gemeinde und den Przemkowski-Landschaftspark kennen zu lernen.

Foto: Krzysztof Kozłowski

Foto: Krzysztof Kozłowski

Foto: Krzysztof Kosiński

Szlaki turystyczne to:

czerwony pieszy – liczący około 75 km. Prowadzi z Przemkowa przez Piotrowice, dawne wsie Pogorzele i Studzianki, Borówki, Gromadkę, Wierzbową, Pasternik, Chocianów, Wilkocin do Przemkowa.

zielony pieszy leśny – wiedzie on przez południowe tereny Przemkowskiego Parku Krajobrazowego. Rozpoczyna się w Bolesławcu, a kończy w Chobieni, prowadząc przez takie miejscowości naszej gminy jak Osła, Modła, Patoka, Nowa Kuźnia.

Szlak św. Jakuba

Szczególny szlak pielgrzymkowy do katedry w Santiago de Compostela w Hiszpanii, gdzie według tradycji znajduje się grób św. Jakuba Apostoła. Śledząc szlak widzimy, że pielgrzymi wędrują przez wsie Gminy Gromadka: Nowa Kuźnia, Modła, Osła. Droga oznaczona jest muszlą św. Jakuba, która jest także symbolem pielgrzymów. Oznaczenia szlaku są często odnawiane. Droga ta jest jednym z najważniejszych europejskich chrześcijańskich szlaków pielgrzymkowych. Przeznaczona jest dla pątników indywidualnych lub małych grup, bez względu na wyznanie i narodowość. Pielgrzymi pragną w drodze doświadczyć ciszy i duchowej przemiany.

Trasy rowerowe:

czerwony – o długości około 35 km biegnie głównie drogami leśnymi, z Wierzbowej przez Studzianki, Leszno Górne, Biernatów, Piotrowice do Przemkowa.

niebieski – długość 75 km. Z Przemkowa przez Piotrowice, Pogorzele, Studzianki, Borówki, Gromadkę, Wierzbową, Pasternik, Chocianów i kończący się ponownie w Przemkowie.

Foto: Krzysztof Kozłowski

Szlak edukacyjny:

Torfowisko Borówki – długość 8 km, oznaczony kolorem zielonym. Na trasie ścieżki zostały zamontowane pomosty i tablice edukacyjne o tematyce Borów Dolnośląskich.

Ścieżka tematyczna:

Atrakcją wartą uwzględnienia jest Ścieżka Zmysłów, która znajduje się we wsi Borówki.

Jej wyjątkowość polega na tym, że na wytyczonej trasie o długości 30 m i szerokości 1 m, wyłożonej zróżnicowanym materiałem pochodzenia naturalnego, chodząc bosymi stopami odczuwa się charakterystykę podłoża. Ścieżka wyłożona jest szyszkami świerkowymi, szyszkami sosnowymi, igliwem, korą oraz trocinami lub wiórami.

Spacer po ścieżce jest znakomitą zabawą, relaksuje i jest sposobem na bezpośredni kontakt z przyrodą.

Von den touristischen Routen sind in der Gemeinde Gromadka folgende Strecken zu nennen:

rote Fußroute, 75 km lang. Sie führt aus Przemków über Piotrowice, ehemalige Dörfer Pogorzele und Studzianki, weiter über Borówki, Gromadka, Wierzbowa, Pasternik, Chocianów, Wilkocin zurück nach Przemków.

Grüne Fußroute. Sie führt durch die südliche Gebiete des Przemkowski-Landschaftsparks, beginnt in Boleśławiec und endet in Chobienia. Auf der Strecke liegen solche Ortschaften unserer Gemeinde, wie Osła, Modła, Patoka, und Nowa Kuźnia.

St. Jakobus-Route

Eine besondere Wallfahrtsroute bis zur Kathedrale in Santiago de Compostela, Spanien, wo sich der St. Jakobus der Apostel-Grab befindet. Auf der Route wandern die Wallfahrer durch folgende Dörfer der Gemeinde Gromadka: Nowa Kuźnia, Modła und Osła. In der Beschreibung der Route befindet sich als Symbol für die Wallfahrer die St. Jakobus-Muschel. Die Beschilderungen dieser Route sind sehr gut gepflegt. Diese Route gehört zu den wichtigsten europäischen Wallfahrtsrou-

ten der Christen. Bestimmt sowohl für individuelle Pilger als auch für Pilgergruppen jeder Nationalität und jeder Konfession, welche auf die Art und Weise ihre geistliche Ruhe und innere Wandlung erfahren möchten.

Fahrradrouten:

rote Route für die Radler mit der Länge ca. von 35 km. Die Route führt vorwiegend durch Waldwege im Abschnitt aus Wierzbowa über Studzianki, Leszno Górne, Biernatów, Piotrowice bis nach Przemków.

Blaue Fahrradroute, 75 km lang. Sie führt aus Przemków über Piotrowice, Pogorzele, Studzianki, Borówki, Gromadka, Wierzbowa, Pasternik, Chocianów und endet auch in Przemków.

Bildungsstrecke:

Torfmoorgebiet Borówki – Länge 8 km, markiert mit grüner Farbe. Auf der Strecke wurden die sog. Bildungsbrücken und -tafeln montiert, welche die Thematik betreffen, verbunden mit den Niederschlesischen Wäldern.

Thematische Strecke:

Eine echte Attraktion, genannt „Strecke der Sinne“. Sie befindet sich im Dorf Borówki.

Ihre Idee besteht darin, dass auf einer trassierten Strecke mit der Länge von 30 m und der Breite von 1 m, ausgekleidet mit natürlichen Materialien, die Teilnehmer mit bloßen Füßen marschieren, um die Eigenschaften der Bahn zu erfahren. Die Auskleidung der Strecke besteht aus solchen Materialien, wie: Fichten-, Kiefernzapfen, Nadeln der Nadelbäume, Rinde und Holzspäne. Ein Spaziergang auf der Strecke stellt ein ausgezeichnetes Spiel dar, liefert Entspannung und ist eine Methode für direkten Kontakt mit der Natur.

Foto: Janusz Górny

Kultura

Wielokulturowość jest charakterystyczną cechą Gminy Gromadka. Przejawia się ona w życiu codziennym mieszkańców, co dostrzegalne jest głównie przez gości naszej gminy oraz osoby, które postanowiły się u nas osiedlić. Nasza kultura stanowi pewną mieszankę tradycji uwidaczniającą się zwłaszcza w czasie świąt. Każda z kul-

tur: polska, bałkańska, kresowa, ukraińska wnosi w klimat świąteczny własne rytuały. Obrzędy przenikają się wzajemnie, dostrzec w nich można wiele cech wspólnych. Ponadto tym czym każda z kultur może się szczycić i co jest najcieplej przyjmowane przez innych jest otwartość mieszkańców i chęć przekazania swoich tradycji, a jednocześnie akceptowanie tradycji i obrzędów swoich sąsiadów. Aby lepiej zrozumieć ten proces należy sięgnąć do czasów, podczas których na tereny obecnej gminy

Foto: Archiwum GOKiS

Patoka: Wieczór kultury ukraińskiej

przybywała ludność przesiedlana z różnych części Europy.

Przesiedlenie powodowało sytuacje, w których sąsiadami były rodziny niosące nieco odmienne od siebie tradycje. Różne kultury wnoszą różne potrawy, na terenie Gminy Gromadka wśród różnorodnych przysmaków wszystkim znana jest bałkańska pita. Odmienność tradycji przenoszona w potrawach łączyła ludzi dawniej i trwa do dziś. W Gminie Gromadka chętnie korzysta się z dobrodziejstw tradycyjnej kuchni podczas festynów lub w gościnnych gospodarstwach agroturystycznych.

Dla podkreślenia znaczenia wielokulturowości mieszkańców Gminy Gromadka organizowane są cykliczne spotkania i imprezy, podczas których kultywuje się tradycje śpiewu, tańca, kuchni. Do takich imprez należą wieczory i dni kultur, wspólna wigilia, na którą zaproszenia przyjmują najznakomitsze osoby, to również święto wrzosu i dożynki. Dzięki tym spotkaniom tworzymy okazję do przypomnienia i utrwalenia w kolejnych pokoleniach tego, co dla danej kultury istotne. To, co na co dzień kultywowane jest w domach, przenoszone i wyrażane jest dzięki aktywności zespołów ludowych.

Poprzez śpiew dawniej wyrażano emocje, śpiewano podczas prac w gospodarstwie, podczas uroczystości, świąt – dlatego dzięki pieśniom i piosenkom wykonywanym przez zespoły ludowe dziś dowiadujemy się wiele o naszej kulturze. Możemy posłuchać słów języka ukraińskiego, krajów bałkańskich, kresowiaków. Dla mieszkańców gminy Gromadka ważne jest nie tylko przypomnienie czy utrwalenie tradycji i obrzędów, ale również przekazywanie charakterystycznych cech danej kultury młodemu pokoleniu oraz naszym gościom.

Foto: Archiwum GOKiS

Foto: Archiwum GOKiS

Kultur

Typisch für die Gemeinde Gromadka ist ihre Multikulturebene. Zum Ausdruck kommt sie im Alltag der Einwohner und wird vor allem durch die Besucher in der Gemeinde sowie durch die hiesigen Ansiedler wahrgenommen. Unsere Kultur stellt eine gewisse Mischung von Traditionen, zu beobachten vor allem während der Feste. Jede Kultur: die polnische, Balkankultur, die Kultur der Ansiedler aus ehemaligen polnischen Ostgebieten sowie die ukrainische Kultur gibt dem festlichen Klima ihre eigenen Bräuche und Sitten zu. Diese Bräuche dringen sich gegenseitig durch, sie haben doch viele gemeinsame Merkmale. Die Offenheit der Einwohner, Bereitschaft zum Vorstellen eigener Traditionen und gleichzeitig Anerkennung von Traditionen und Bräuchen der Fremden gehören zu den schönsten Eigenschaften der Kulturen, stellen Stolz ihrer Vertreter und werden durch die anderen am wärmsten angenommen. Um die Prozesse besser begreifen zu können, muss man bis auf die Zeiten zurückgreifen, in denen in den Grenzen der heutigen Gemeinde umgesiedelte Ankömmlinge aus verschiedenen Teilen Europas erschienen.

Diese Umsiedlung verursachte Situationen, dass als Nachbarn sich Familien von verschiedenen Kulturen und Traditionen meldeten. Das betrifft auch die verschiedenen Traditionen in der Kochkunstebene. Beispielsweise ist in der Gemeinde Gromadka unter anderen Leckerbissen auch Pitta aus Balkanländern bekannt. Die Mannigfaltigkeit der Gerichte verschie-

Foto: Archiwum GOKiS

Wierzbowa: Wieczór kultury kresowej

dener Kochkulturen war früher und ist heute immer wieder zum Vorteil für die Leute. In der Gemeinde Gromadka wird während Freilichttreffen bzw. in den agrartouristischen Bauernhöfen gern die traditionelle Küche verschiedener ethnischer Gruppen serviert.

Die Gemeinde organisiert zyklische Treffen und Veranstaltungen zum Pflegen der verschiedenen Multikulturtraditionen in der Gesang-, Tanz- und in der Kochkunstebene. Zu diesen Veranstaltungen gehören u. a.: Kulturabende und -tage, gemeinsamer Weihnachtabend unter Teilnahme vieler Persönlichkeiten des Landes, Heidekraut- und Erntefest. Dank diesen Treffen entsteht eine gute Gelegenheit dazu, um die wesentlichsten Merkmale einzelner Kulturen zu erinnern und den nächsten Generationen zu übergeben. Die zu Hause gepflegten Sitten und Bräuche werden auch im Rahmen der Tätigkeit der hiesigen Volksensembles vorgestellt und verbreitet.

Die Volkslieder dienten immer u. a. dazu, um Emotionen auszudrücken. Sie erklangen während der Arbeit in Landwirtschaften, während Feierlichkeiten und Feste. Dank Liedern, gesungen in Volksensembles, erfahren wir heute viel in Bezug auf unsere Kultur. Beim Hören der Lieder schließen wir Bekanntschaft mit ukrainischer Sprache, Sprache der Balkanleute und der Ansiedler aus den ehemaligen polnischen Ostgebieten. Wichtig für die Einwohner der Gemeinde Gromadka ist nicht nur Erinnerung an die Traditionen und Bräuche samt ihrer Verfestigung, sondern auch Übergabe von typischen Merkmalen jeweiliger Kultur der jungen Generation und unseren Besuchern.

Foto: Archiwum GOKiS

Gromadka: Wigilia wielu kultur 2012 rok

Foto: Archiwum GOKiS

Gospodarstwa agroturystyczne *Agrartouristische Bauernhöfe*

Wiekowa Chata pod Dębem (Alte Bauernhütte unter Eiche)

Anna Świerszcz

59-706 Gromadka, ul. Fabryczna 1

tel. 75 738 21 08, kom. 508 172 805

Gospodarstwo agroturystyczne „Wiekowa Chata pod Dębem” prowadzone jest przez Panią Annę.

Do dyspozycji gości są dwa osobne pokoje 3- i 2-osobowe, kuchnia, łazienka.

Gospodarstwo posiada piękny duży ogród, w którym jest kilka zakątków służących do odpoczynku, na przykład nad oczkiem wodnym, które zasilane jest wodą ze źródła artezyjskiego. Wieczorami czas spędzić można przy ognisku lub grillu. Gospodyni – Pani Ania – zapewnia pyszny posiłek. Chętnie przygotowuje potrawy zgodne z gustem odwiedzających ją gości. Państwo Świerszcz bardzo chętnie oprowadzą gości po okolicach Gromadki, zwracając uwagę na ciekawostki przyrodnicze i zabytkowe, na które rzadko zwraca się uwagę poznając okolicę samotnie.

Agrartouristischer Bauerhof „Wiekowa Chata pod Dębem” („Alte Bauerhütte unter Eiche”), geleitet durch Frau Anna.

Zur Verfügung der Gäste stehen zwei gesonderte Zimmer: für 3 und 2 Personen, Küche und Badezimmer.

Der Bauernhof hat einen schönen und großen Garten mit einigen Ecken zur Erholung, beispielsweise an einem kleinen Teich, versorgt mit dem Wasser aus einer artesischen Quelle. Abende kann man wiederum beim Lagerfeuer bzw. beim Grillen verbringen. Die Wirtin Anna garantiert schmackhafte Speisen, auch dem Wunsch der Gäste nach. Das Ehepaar Świerszcz führt gern seine Gäste durch die Umgebung in der Gemeinde Gromadka und zeigt ihnen historische und naturwissenschaftliche Sehenswürdigkeiten der Gebiete, welche ohne solche Führung selten zu erkennen sind.

Foto: Janusz Górny

Gajówka Głuszc Hegerhaus Głuszc (Birkhahn)

Bogumiła Naruszewicz
59-706 Gromadka, Borówki 25, tel. 75 7382 460

Gospodarstwo agroturystyczne „Gajówka Głuszc” Pani Bogumiły położone w miejscowości Borówki. Jest pięknym zakątkiem znajdującym się u wrót Przemkowskiego Parku Krajobrazowego.

Pani Bogumiła jako pierwsza w Gminie Gromadka rozpoczęła prowadzenie warsztatów o tematyce ekologicznej. Jako instruktor przyrody chętnie oprowadzi zainteresowanych po okolicy.

Większa część terenu gospodarstwa jest przeznaczona na ogród, w którym uprawiane są zioła. Z ziół przygotowywane są własne wyjątkowe produkty: herbatki ziołowe, woreczki lawendowe i zapachowe do kąpieli. W „Lawendowej Chacie” goście mogą skorzystać z fachowej wiedzy gospodyni i przygotować własną kompozycję z ziół.

W gospodarstwie skorzystać można ze specjalnie przygotowanego pomieszczenia, aby w ciekawej atmosferze starej stajni, przy kominku, przeprowadzić spotkanie lub warsztat.

Foto: Tomasz Matyjewicz

Dla swoich gości Pani Bogumiła służy pokojem gościnnym i domowym posiłkiem. W saunie można wypocząć i nabrać sił do zwiedzania okolicy. „Gajówka Głuszc” jest jednym z punktów ekomuzeum położonych we obrębie działania Stowarzyszenia LGD „Wrzosowa Kraina”. Ekomuzeum u Pani Bogusi nazywa się „Wrzosowa Chata”.

Der agrartouristische Bauernhof „Gajówka Głuszc” („Hegerhaus Birkhahn”) der Frau Bogumiła liegt in der Ortschaft Borówki. Es handelt sich hier um eine schöne Ecke am Tor zum Przemkowski-Landschaftspark.

Frau Bogumiła hat als die erste in der Gemeinde Gromadka mit ökologischen Werkstätten begonnen. Sie führt gern als Naturkennerin und Reiseführerin ihre interessierten Gäste durch die Umgebung.

Der größte Teil der Bauernhoffläche dient als ein Garten, in dem Kräuter bestellt werden. Auf Basis der Kräuter werden eigenartige eigene Produkte hergestellt: Kräutertee, Beutel mit Lavendel und Aromabadbeutel. In der „Lavendelhütte” können die Gäste die Fachkenntnisse der Wirtin kennen lernen und eigene Kräuterkompositionen vorbereiten.

Zum Bauernhof gehört auch ein alter Pferdestall, geeignet zum Organisieren bei dem Kamin der Treffen mit Freunden bzw. der Werkstätten.

Für ihre Gäste stellt Frau Bogumiła Gastzimmer zur Verfügung und serviert Hausküche. In Sauna kann man ausruhen und Kräfte für Wanderungen durch die Umgebung sammeln. Das „Hegerhaus Birkhahn” stellt einen der Punkte des ökologischen Museums im Rahmen des Tätigkeitsbereiches der LGD-Vereinigung „Heidekrautland” dar. Das ökologische Museum von Frau Bogusia heißt „Wrzosowa Chata” („Heidekrauthütte”).

Zielone Wzgórze („Grüne Anhöhe“)

Danuta Góralewska

59-706 Gromadka, Różynec 2

tel. 75 738 29 50, kom. 725 996 849

Gospodarstwo Agroturystyczne „Zielone Wzgórze” Państwa Danuty i Andrzeja Góralewskich położone jest w miejscowości Różynec. Jest cichym i miłym zakątkiem nieopodal lasu. Do dyspozycji gości jest baza noclegowa na 7 osób z kuchnią i łazienką. Gospodarstwo posiada osobne wejście z wyjściem na taras. W przyjaznym i cichym otoczeniu można upiec kielbaski na ognisku. Gospodarze proponują aktywny wypoczynek, ponieważ w okolicy znajduje się dużo zabytków i szlaków rowerowych. W sezonie letnim można wybrać się na jagody i grzyby do lasu. Bory Dolnośląskie słyną z ich obfitości.

Pani Danuta chętnie pomoże w przygotowaniu przetworów na zimę z pysznych i ekologicznych produktów.

Der agrartouristische Bauernhof „Zielone Wzgórze” („Grüne Anhöhe”) des Ehepaares Danuta und Andrzej Góralewski liegt in der Ortschaft Różynec. Es geht hier um eine stille und gemütliche Ecke in der Nähe von einem Wald. Zur Verfügung der Gäste steht Übernachtungsbasis für 7 Personen mit Küche und Bad. Der Bauernhof hat einen gesonderten Eingang mit Ausgang auf eine Terrasse. Unter freundlichen und stillen Bedingungen kann man hier zum Beispiel Würstchen im Lagerfeuern backen. Die Wirte schlagen aktive Erholungsformen vor, weil es in der Umgebung viele historische Objekte und Fahrradstrecken gibt. Im Sommer kommt in Frage Sammeln von Pilzen und Beeren im Walde. Die Niederschlesischen Wälder sind ja durch ihren Reichtum an Waldfrüchten bekannt.

Frau Danuta hilft auch gerne beim Vorbereiten von Wintervorräten aus hiesigen schmackhaften und ökologischen Produkten.

Zacisze

Bauernhof Zacisze (Ruhewinkel)

Irena Sałajczyk

59-706 Gromadka, Osła 82, tel. 601 636 556

Gospodarstwo „Zacisze” położone jest w pięknej okolicy Borów Dolnośląskich przy zjeździe z autostrady A4 w kierunku Gminy Gromadka, w miejscowości o urzekającej nazwie „Osła”, w której można przeżyć miło czas połączony ze zbieraniem grzybów, jagód. Pani Irena poleca kuchnię bałkańską w typowo wiejskim klimacie, a szczególnie „Kociołek Bałkański” oraz „Pitę wielosmakową”. Pani domu zajmuje się organizacją imprez okolicznościowych w sali, która może pomieścić do 30 osób. Wszystkie imprezy mogą być połączone z ogniskiem, grillem pod tarasem dla 50 osób. Gospodyni domu jest kierownikiem zespołu folklorystycznego „Niezapominajki” działającego przy Gminnym Ośrodku Kultury i Sportu w Gromadce.

Der Bauernhof „Zacisze” („Ruhewinkel”) liegt in der Ortschaft Osła, in einer schönen Umgebung von den Niederschlesischen Wäldern bei der Ausfahrt auf der Autobahn A4 in der Richtung in die Gemeinde Gromadka. Hier kann man die freie Zeit sehr angenehm verbringen, zum Beispiel beim Sammeln von Pilzen und Beeren im Walde. Frau Irena empfiehlt ihre Balkanküche in einem typisch dörflichen Klima, insbesondere die Speisen: „Balkankleinkessel” sowie „Mehrgeschmackpitta”. Die Wirtin organisiert auch Gelegenheitstreffen in einem Saal für bis 30 Personen. Alle Veranstaltungen können mit Lagerfeuer und Grill auf einer Terrasse mit Bedachung für 50 Personen organisiert werden. Frau Irena leitet ein Folkloreensemble „Niezapominajki” („Vergißmeinnichte”) bei dem Gemeindezentrum für Sport und Kultur in Gromadka.

Fundacja Wspierania Turystyki i Rekreacji Konnej „GRYF”

Pasternik 38, 59-706 Gromadka, tel. 790 206 721
www.fundacjagryf.pl • fundacjagryf@wp.pl

Foto: Andrzej Peter

Fundacja powstała w 2010 roku. Podstawowym kierunkiem działalności Fundacji jest propagowanie różnych form aktywnego wypoczynku, rekreacji, turystyki, sportów w szczególności związanych z jeździectwem. Fundacja prowadzi szkołę jazdy konnej oraz zajęcia hipoterapeutyczne. Dysponuje własną stajnią, trzema końmi, bryczką. Organizuje rajdy konne, wycieczki, pikniki, terenowe zajęcia dydaktyczne z zakresu ochrony środowiska dla grup młodzieży, dzieci, a także dorosłych.

Chętnie współpracuje ze szkołami, przedszkolami i świetlicami, wspólnie organizując ciekawe zajęcia. W okresie zimowym pod opieką fachowca można wybrać się na pouczającą wyprawę do pałnika. Osoby zajmujące się fundacją w bardzo przystępny i odpowiedzialny sposób potrafią wprowadzić dzieci w tajemni-

czy i piękny świat ojczystej przyrody. Zapoznać z pracą leśnika. Fundacja pomaga odnaleźć i realizować pasję.

Stiftung für Unterstützung der Pferdetouristik und -rekreation „GRYF” („GREIF“)

Die Stiftung wurde 2010 gegründet. Haupttrichtung der Stiftungstätigkeit ist Förderung verschiedener Formen aktiver Erholung, der Rekreation, Touristik und Sporte, insbesondere der Reitsportdisziplinen. Die Stiftung leitet eine Reitsportschule sowie bietet therapeutische Beschäftigungen mit Pferden an. Sie hat eigenen Pferdestall, drei Pferde, eine Britschka und organisiert große Ausflüge im Pferdesattel, Ausflüge anderer Art, Picknicks, didaktische Beschäftigungen im Freien betreffend Umweltschutz, bestimmt für Jugendgruppen, Kinder und für die Erwachsenen.

Sie entwickelt gerne ihre Zusammenarbeit mit Schulen, Vorschulen und mit Kulturklubs, indem sie interessante Beschäftigungen organisiert. Im Winter kommen in Frage unter Aufsicht eines Fachmanns Ausflüge in den Wald zu Futterkrippen, was im didaktischen Sinne sehr vorteilhaft ist. Die Personen, welche ihre Tätigkeit im Rahmen der Stiftung entwickeln, sind in der Lage, den Kindern auf eine verantwortliche und einfache Weise die geheimnisvolle und schöne Welt der heimischen Natur anzunähern und sie mit der Arbeit der Förster vertraut zu machen. Die Stiftung hilft einfach den Leuten, ihre Passionen zu finden und zu entwickeln.

Opracowano w oparciu o informacje zawarte w: Z. Abramowicz, M. Olczak, Gromadka przewodnik historyczny, Oppidium, Warszawa 2003; podania i przekazy mieszkańców oraz informacje z warsztatów w poszczególnych wsiach; informacje uzyskane z materiałów Stowarzyszenia LGD „Wrzosowa Kraina”.

ISBN: 978-83-60823-33-0

Zdjęcia: Krzysztof Koziński, Janusz Górny, Leszek Chajec, Sonia Rutkowska, Ewa Halbryt, Krzysztof Szustka, R. Sałajczyk, D. Górełowska, Tomasz Matyjec, Karolina Kozińska, Archiwum Gminnego Ośrodka Kultury i Sportu w Gromadce.

Redakcja tekstu: Agnieszka Król przy współpracy Radosława Sałajczyka.

DTP: Szymon Karwacki